

O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI
OLIY VA O'RTA MAXSUS TA'LIM VAZIRLIGI

Ro'yxatga olindi:

№ БД – 5120100 – 3.04

2017-yil "18" 08

TILSHUNOSLIK NAZARIYASI

FAN DASTURI

Bilim sohasi: 100000 – Gumanitar soha

Ta'lim sohasi: 120000 – Gumanitar fanlar

Ta'lim yo'nalishi: 5120100 – Filologiya va tillarni o'qitish
(o'zbek tili)

TOSHKENT – 2017

I. O'quv fanining dolzarbligi va oliy kasbiy ta'limdagi o'rni

O'zbekiston Respublikasi Birinchi Prezidenti Islom Karimovning "Yuksak ma'naviyat – yengilmas kuch" asari, 2016-yil 13-maydagi "Alisher Navoiy nomidagi Toshkent davlat o'zbek tili va adabiyoti universitetini tashkil qilish to'g'risida"gi farmoni (PF-4947) hamda "Kadrlar tayyorlash milliy dasturi"dan kelib chiqqan holda tilshunoslik sohasining predmeti, maqsadini yoritish, fan doirasida o'rganiladigan asosiy masalalarning mazmun-mundarijasini belgilash, talabalaratilining grammatik strukturalari, til va jamiyat, til va ko'nikmalar munosabatlari, shuningdek, tilshunoslik metodlariga oid bilim va ko'nikmalar hosil qilish, tilshunoslik tarixining eng muhim bosqichlari borasida tasavvur hosil qilish, asosiy lisoniy ta'limotlar va maktablar, yo'nalishlar haqida ma'lumot berish muhim vazifalardan biridir.

II. O'quv fanining maqsadi va vazifasi

Fanni o'qitishning maqsadi tilshunoslik sohasining predmeti, vazifalarini yoritish, fan doirasida o'rganiladigan asosiy masalalarning mazmun-mundarijasini belgilash, tilning ijtimoiy tabiati, shakllanish jarayoni, taraqqiyoti, til va jamiyat, til va tafakkur munosabati, til sathlari, dunyo tillari tavsifi, tasnifi, tilshunoslik maktablari, lingvistik tahlil metodlari, lisoniy universalialar va til strukturalari haqida ma'lumot berishdan iborat.

Fanni o'qitishda O'zbekiston Respublikasi Birinchi Prezidentining 2016-yil 13-maydagi PF-4947 raqamli farmonida ta'kidlanganidek, o'zbek tili, uning o'ziga xos xususiyatlari, ilmiy-nazariy, falsafiy-estetik asoslarini, zamonaviy ta'lim texnologiyalarini chuqur o'zlashtirgan, davr talablariga javob beradigan yuksak malakali ilmiy va pedagog kadrlar tayyorlash; "Tilshunoslik nazariyasi" fanining vujudga kelishi va rivojlanishi bo'yicha boshlang'ich bilim mustahkamlashi; talabalarda tilshunoslik bo'yicha bilimlarni o'zlashtirish va ko'nikmalarini hosil qilish; tilning ijtimoiy tabiati, til sathlari, tilshunoslik fani bo'limlari, tilshunoslikda faol qo'llanadigan terminlar mohiyatini anglash, tilshunoslikning nazariy masalalariga ilmiy yondashuvni shakllantirish; tilshunoslik fanining tarixi, tilshunoslik maktablari va yo'nalishlari, tilshunoslik metodlari, lisoniy universalialar, lingvistik ta'limotlar va til strukturalari haqida bilim berish vazifalarini amalga oshirish nazarda tutiladi.

Fan bo'yicha talabalarning bilim, ko'nikma va malakalarga quyidagi talablar qo'yiladi. Talaba:

- tilning ijtimoiy tabiati, til va jamiyat munosabati, til va tafakkur munosabati, lison va nutq munosabati, asosiy lisoniy munosabatlari, til birliklari va nutq birliklarining o'zaro mutanosibligi, tilning semiotik tabiati, tilning ramzlar tizimi sifatidagi ta'rifi, til sathlari, lisoniy paradigma asoslari, lisoniy tasnif asoslari, tilning tarixiy taraqqiyoti va o'zgaruvchanligi, dunyo tillari va tillar tasnifi, tilshunoslikning ijtimoiy fanlar bilan bog'liqligi, tilshunoslikning

O'zbekiston Respublikasi Oliy va o'rta maxsus ta'lim vazirligining 2017-yil "24" 08 dagi "603" -sonli buyrug'ining 2 -ilovasi bilan fan dasturi ro'yxati tasdiqlangan.

Fan dasturi Oliy va o'rta maxsus, kasb-hunar ta'limi yo'nalishlari bo'yicha O'quv-uslubiy birlashmalar faoliyatini Muvofiqlashtiruvchi Kengashining 2017-yil "18" 08 dagi 4 -sonli bayonnomasi bilan ma'qullangan.

Fan dasturi Alisher Navoiy nomidagi Toshkent davlat o'zbek tili va adabiyoti universitetida ishlab chiqildi.

Tuzuvchilar:

Dadaboyev H.

- Toshkent davlat O'zbek tili va adabiyoti universiteti O'zbek tilshunosligi kafedrasi professori, filologiya fanlari doktori

Rahmatov M.

- Toshkent davlat O'zbek tili va adabiyoti universiteti O'zbek tilshunosligi kafedrasi dotsenti, filologiya fanlari nomzodi

Raxmankulova N.

- Abdulla Avloniy nomidagi xalq ta'limi xodimlarini qayta tayyorlash va ularning malakasini oshirish markaziy instituti rektori
kadrlar iste'molchisi (buyurtmachisi)

Taqrizchilar:

Omonov Q.

- TDSH Sharq filologiyasi fakulteti dekani, f.f.d., dotsent.

Ubaydullayev A.

- TDTU qoshidagi "Kompyuter texnologiyalari" akademik litseyi, Ijtimoiy – gumanitar fanlar kafedrasi mudiri.

Fan dasturi Alisher Navoiy nomidagi Toshkent davlat o'zbek tili va adabiyoti universiteti Kengashida ko'rib chiqilgan va tavsiya qilingan (2017-yil "24" 04 dagi 8 -sonli bayonnoma).

tabiiy fanlar bilan bog'liqligi, qadimgi asrlar tilshunosligi, o'rta asrlar tilshunosligi, Yevropa uyg'onish davridagi tilshunoslik haqida tasavvurga ega bo'lishi;

– tilshunoslikning ijtimoiy va tabiiy fanlar kesimida paydo bo'lgan yangi chegaradosh fanlarni, qiyosiy-tarixiy tilshunoslik nazariyalari va metodlarni, sotsiologiyistik nazariyalar va metodlarni, struktur tilshunoslik nazariyalari va metodlarni *bilishi va ulardan foydalana olishi*;

– tillarning tipologik tasnifini faktik material asosida yoritish, til tiplari, til tiplarining asosiy belgilarini farqlash, morfologik tasnifni agglutinativ va flektiv tillar misolida tahlil qilish, morfologik shakllarning xilma-xilligi, tillarning morfologik tipologiyasini tahlil qilish, geneologik tasnifni til oilalari va til guruhlari asosida izohlash, agglutinativ tillar, flektiv tillar, qardosh va qardosh bo'lmagan tillar o'rtasidagi munosabatni yoritish, lisoniy va nutqiy birliklarning o'zaro munosabatini tahlil qilish, tilni umumiy, nutqni xususiy hodisa sifatida izohlash, til-tafakkur-nutq munosabatini mustaqil asoslash, tilshunoslik nazariyasi masalalari haqida mustaqil fikr yuritish, diaxron tadqiqot metodlaridan foydalanish, sinxron tadqiqot metodlarini qo'llay olish *ko'nikmalariga ega bo'lishi kerak*.

III. Asosiy qism (ma'ruza mashg'ulotlari)

TILSHUNOSLIK NAZARIYASI

1-modul. "Tilshunoslikka kirish" fani mazmuni.

1-mavzu. Fanning maqsadi, vazifalari.

Tilshunoslik mustaqil fan sifatida. Tilshunoslik fanining tushunchaviy terminologik apparati. Tilning ijtimoiy, biologik, fiziologik tabiati. Til kishilar o'rtasidagi aloqa quroli sifatida. Qiyosiy-tarixiy tilshunoslikning vujudga kelishi. Intralingvistik. Ekstralingvistika.

2-mavzu. Tilning ijtimoiy tabiati.

Til va jamiyat. Til taraqqiyotining jamiyat taraqqiyoti bilan bog'liqligi. Kishilik tarixida urug'dosh til, qabila tili, elat, xalq va millat tili. Tilning ijtimoiy vazifalari: emotiv, akkumulyativ, estetik, metalisoniy va b. Tilning jamiyatdagi ko'rinishlari. Og'zaki va yozma nutq. Yozuv va savodxonlik muammolari. Me'yoriylashtirilgan tillar. Adabiy til va shevalar. Jamiyatning tilga va tilning jamiyatga ta'siri. Tillarning chatishuvi masalasi. Kreol tillar. Pijin tillari. Substrat va superstat hodisasi. Millatlararo tillar. Xalqaro tillar. Sun'iy til.

2-modul. Til va tafakkur masalalari.

3-mavzu. Til va tafakkur

Til birliklari va mantiqiy tushunchalarning o'zaro munosabati. Tafakkur – tashqi moddiy olamning kishilar miyasida aks etishi. Tafakkur mahsuli tildagi

so'zlar, so'z birikmalari va jumlarlar ekanligi. Til qurilishi qonunlari va tafakkur qonunlari (birliklari).

4-mavzu. Til-tafakkur-nutq munosabati

Til va nutqiy faoliyat. Nutq faoliyati, og'zaki va yozma nutq. Lisoniy va nutqiy birliklar. Til birliklarining alohida tizim sifatida o'zaro mutanosibligi. Lisoniy paradigma va lisoniy munosabatlarining asosiy turlari. Lisoniy tasnif asoslari.

5-mavzu. Til – ramzlar tizimi

Tilning semiotik tabiati. Til birliklarining tizim sifatidagi munosabati. Til strukturasi elementlar – til sathlari. Tilshunoslik fani bo'limlari. Tilning fonetik tuzilishi, morfologik qurilish, so'z yasaliishi va lug'at tarkibi. Yozuv. Yozuv tarixidan. Yozuv turlari. Piktografik, ideografik, logografik va fonografik yozuvlar. O'rta Osiyo xalqlari tomonidan qo'llangan yozuvlar. Yozuvning hozirgi ko'rinishlari.

3-modul. Til taraqqiyoti. Dunyo tillari

6-mavzu. Tillarning shakllanishi va taraqqiy qilishi

Tilning paydo bo'lishi haqidagi farazlar. Tilning tarixiy taraqqiyoti va o'zgaruvchanligi. Tillarning o'zaro ta'siri va rivojlanishi. Sinxronik va diaxronik o'zgarishlar. Tildagi tarixiy-fonetik o'zgarishlarni o'rganuvchi soha qiyosiy-tarixiy tilshunoslik ekanligi. Qardosh tillardagi (slavyan, german, roman tillari, turkiy tillar) tarixiy fonetik o'zgarishlar. Qiyosiy fonetikaning vazifalari.

7-mavzu. Dunyo tillari va tillar tasnifi

Dunyo tillari. O'lik tillar. Tillarning geneologik va tipologik tasniflari. Til oilalari. Til guruhlari. Turkiy tillar oilasi. Qo'shimchali va qo'shimchasiz tillar. Qo'shimcha turlari.

4-modul. "Umumiy tilshunoslik" fani mazmuni.

8-mavzu. "Umumiy tilshunoslik" kursi predmeti, maqsad va vazifalari.

Fan doirasida o'rganiladigan asosiy masalalar. Tilshunoslikning qadimgi asrlarda shakllanishi. Mesopotamiya tilshunosligi. Akkad, shumer va boshqa xalqlarning tilshunoslikning rivojlanishidagi o'rni. O'rta asrlarda Yevropa va Sharq tilshunosligining yuzaga chiqishi.

4-modul. Tilshunoslik fani va maktablariining vujudga kelishi.
9- mavzu. Tilshunoslik fanining vujudga kelishi tarixi. Tilshunoslik maktablari.

Tilshunoslik maktablari. Tilga oid ta'limotlar evolyutsiyasi. Qiyosiy-tarixiy tilshunoslikning yuzaga kelishi. Chog'ishtirma tilshunoslik. Lingvistik tipologiya.

Qadimgi hind tilshunosligi. Vedalar tili. Praktit tili. Vedalar va praktit orasidagi farqlar. "Ashtadyan" asari. Panini grammatikasining sof empirik va tasviriy xususiyatlari.

Qadimgi yunon tilshunosligi. Analogistlar va anomalistlar bahsi. Stoiklar ta'limoti. Grammatikaning mantiqdan ajratilishi. Yunon tilshunosligining grammatik davri. Ellinizm davri til maktabi ta'limoti.

Qadimgi Rim tilshunosligi. Analogistlar va anomalistlar qarashlarining davom ettirilishi. Qadimgi Rim tilshunosligi vakillarining qarashlari. "Analogiya haqida", "Lotin tili haqida", "Grammatika san'ati", "Fe'ning ma'nosi", "Grammatika san'ati haqida ta'limot" asarlarining lingvistik mohiyati.

Qadimgi Xitoy tilshunosligi. Xitoy leksikografiyasi. Xitoy tilshunosligida fonetik-prosodemiya hodisasining ishlab chiqilishi. Xitoy grammatikasi asoschilari.

10-mavzu. O'rta asrlar tilshunosligi. O'rta Osiyoda tilshunoslikning shakllanishi.

O'rta asrlar tilshunosligi. O'rta asr tilshunoslarining nazariy qarashlari. Yevropa tilshunosligi. Arab tilshunosligi. Arab leksikografiyasi. "Kitobul ayn", "Kitobul avomil", "Al - kitob" asarlari mohiyati. O'rta Osiyoda tilshunoslik. Mahmud Koshg'ariy turkiy tillar qiyosiy grammatikasining asoschisi. Qomusiy olimlarning tilshunoslikka oid qarashlari. Grammatikaga doir manbalardagi lingvistik qarashlar. O'rta asr tilshunosligi va bugungi kun muammolari. Alisher Navoiyning chog'ishtirma tilshunoslikka asos solishi.

11- mavzu. Yevropa uyg'onish davri tilshunosligi.

Yevropa uyg'onish davri tilshunosligi. Umumiy ratsional grammatikaning yaratilishi. "Por-Royal" grammatikasi (K.Lanslo va A.Arno). Grammatika bilan mantiq o'rtasidagi aloqa. Slavyan tilshunosligi.

12- mavzu. XIX va XX asr tilshunosligi. Tilshunoslik maktablari.

Umumiy tilshunoslik va qiyosiy-tarixiy tilshunoslikning vujudga kelishi. Komparativistika. Hind-yevropa tillarini qiyosiy-tarixiy o'rganishning to'rt davri. V. fon Humboldt va umumiy tilshunoslik. Naturalizm. Psixologizm. Til

sotsiologiyasi. Areal lingvistika. Strukturalizm. F.Bopp, aka-uka Shlegellar, A.Shleyxer, R.Rask, "Yosh grammatiklar" (Brugman, Paul). Qozon lingvistik maktabi. Moskva lingvistik maktabi.

Struktur tilshunoslik. F. de Sossyur, Boduen de Kurtene, V.Pizani, J. Jileron, Sh.Blumfeld, P.Tradgill, N.Xomskiy, B.A.Serebrennikov, V.Vinogradov, V.Jirumnskiy, Y.D.Polivanov. Tilshunoslik maktablari ta'limotlarining bosh mohiyati. "Yosh grammatiklar" maktabining lingvistik qarashlari (Brugman, Paul). Sossyur ta'limoti va strukturalizm. *Praga lingvistik maktabi*. Neolingvistikaning shakllanishi. *Glossematika maktabi* ta'limoti. Deskriptiv lingvistikaning shakllanishi. Umumiy (universal) grammatika maktabi. F.de Sossyurning "Umumiy tilshunoslik kursi" asari. Til va nutq. Sinxroniya va diaxroniya. Fonologiyaning shakllanishi. *Kopengagen maktabi*: L.Yelmslev, X.Uldall. Me'yorning inkor etilishi, uzus va nutq faoliyati (akti)ning absolyutlashirilishi. Neolingvistika. Bonfante, Bartoli, Pizani.

XX asr jahon tilshunosligi. Kompyuter lingvistikasi. Pragmatik tilshunoslik. Kognitiv tilshunoslik. Lingvokulturologiya. Sotsiolingvistika. Neyrolingvistika. Gender tilshunosligi. Postulatlar.

16- mavzu. Lingvistik tahlil metodlari

Tilshunoslikning tadqiqot metodlari. Umumiy va xususiy metodlar. Eksperimental-fonetik metod. Lingvogenetik tadqiqot metodlari (qiyosiy, qiyosiy-tarixiy, rekonstruksiya, miqdoriy, transformatsion). Areal tadqiqot metodlari (qiyosiy, qiyosiy-tarixiy, kartografik, metakartografik, statistik, kadastrlash). Tipologik tadqiqot metodlari (qiyosiy universal lingvistik usul sifatida, izomorfizm va allomorfizm). Distributiv metod. Transformatsion metod.

Gap bo'laklari metodi; tarixiy - qiyosiy metod; substitutsiya (almashtirish) metodi; distributiv metod; tarkibiy qismlarga ajratish metodi; transformatsion metod; statistik tahlil metodi; ma'no ko'lamini tahlil qilish metodi.

IV. Amaliy mashg'ulotlar bo'yicha ko'rsatma va tavsiyalar

Amaliy mashg'ulot uchun quyidagi mavzular tavsiya etiladi:

1. Tilning ijtimoiy tabiati.
2. Tilning ijtimoiy vazifalari.
3. Me'yorlashtirilgan tillar. Adabiy til va shevalar. Kreol tillar. Pijin tillari. Tillarning chatishuvi masalasi.
4. Til va tafakkur.
5. Til va nutq munosabati.
6. Tilning semiotik tabiati. Til-ramzlar tizimi.
7. Til sathlari.
8. Tilning leksik-semantik sathi.

9. Grammatik sath. Til birliklarining alohida tizim sifatida o'zaro mutanosibligi.
10. Nutqning fonetik bo'linishi. Nutq jarayonidagi o'zgarishlar. Fraza, takt, sintagma. Fonetik o'zgarishlar. Morfologik qayta bo'linish.

11. Til taraqqiyotidagi ichki va tashqi omillar.

12. Yozuv va uning tarixiy ko'rinishlari.

13. Gap bo'laklarini ajratish metodi.

14. Tilshunoslik va ijtimoiy fanlar munosabati.

15. Tilshunoslik va psixologiya.

16. Tilshunoslik va biologiya.

17. Tilshunoslik va aniq fanlar munosabati.

18. Tilshunoslik va matematika.

20. Tilshunoslik tarixi.

21. O'zbekistonda til ilmi tarixining asosiy bosqichlari.

22. Tilshunoslik maktablari.

23. Til qurilishi va tizimi.

24. Terminologiya.

25. Tilshunoslik metodlari.

26. Lisoniy paradigmalari.

27. Tilshunoslikning zamonaviy yo'nalishlari va dolzarb muammolari. Sotsiolingvistika. Paradigmatika, pragmatika, lingvokulturologiya.

28. Umumiy tilshunoslikka oid so'nggi izlanishlar.

29. Tilning muloqot funksiyasi.

Izoh: Mazkur ro'yxatdagi mavzulardan amaliy mashg'ulotlar uchun ajratilgan soatlar hajmiga mos holda tanlab foydalanish, mavzuga doir adabiyotlarning mavjudligiga e'tibor berish tavsiya etiladi.

V. Seminar mashg'ulotlarini tashkil etish bo'yicha ko'rsatma va tavsiyalar

Seminar mashg'ulotlarida talabalar til birliklari va nutq birliklarining o'zaro munosabati, dunyo tillari tavsifi va tasnifi, til sathlari, til taraqqiyotidagi fonetik, leksik, grammatik o'zgarishlar, yozuv tarixi va yozuv turlari, lingvistik tahlil metodlari haqida amaliy ko'nikma va malaka hosil qiladilar.

Seminar mashg'ulotlari uchun tavsiya etiladigan mavzular:

1. Tilning ijtimoiy ko'rinishlari. Sotsiolingvistika.
2. Millatlararo tillar. Xalqaro tillar. Sun'iy tillar.
3. Til fikr ifodasi va fikr manbai sifatida.
4. Til birliklari va nutq birliklari.
5. Til birliklarning alohida tizim sifatida o'zaro mutanosibligi.
6. Til sathlari; tilning fonetik-fonologik sathi.
7. Tilning leksik taraqqiyotidagi ichki va tashqi omillar.
8. Til taraqqiyotidagi leksik o'zgarishlar.

9. Yozuv va uning tarixiy ko'rinishlari.
10. Kombinator va pozitsion tovush o'zgarishlari.

11. Tilshunoslik va tabiiy fanlar.

12. Tilshunoslikning taraqqiyot bosqichlari.

13. Tilshunoslik maktablari.

14. Tilshunoslik maktablari ta'limotlarining asosiy mohiyati.

15. Fonetika va fonologiya masalalari.

16. Grammatika va grammatik ta'limotlar.

17. Lisoniy tadqiqotlarga xos paradigmalari.

18. Kompyuter lingvistikasi. Etmolingvistika.

Izoh: Mazkur ro'yxatdagi mavzulardan seminar mashg'ulotlari uchun ajratilgan soatlar hajmiga mos holda tanlab foydalanish, mavzuga doir adabiyotlarning mavjudligiga e'tibor berish tavsiya etiladi.

VI. Mustaqil ta'limni tashkil etishning shakli va mazmuni

Mustaqil ta'lim uchun tavsiya etiladigan mavzular:

1. Tilning tizim sifatidagi mohiyati.

2. Tilshunoslik va semiotika.

3. Sharq mutafakkirlarining til shakllanishiga oid qarashlari.

4. Til oilalari: Hind-yevropa tillari oilasi. Roman tillari.

5. Leksemaning semantik tabiati; leksema va semema.

6. Lug'aviy sath taraqqiyotining ichki va tashqi manbalari.

7. Lug'aviy birliklarning qo'llanish doirasiga ko'ra guruhlanishi: iste'mol doirasi chegaralangan va keng iste'mol qatlami.

8. Terminlar mohiyati.

9. Frazemalarning semantik turlari: omonim, sinonim, antonim iboralar.

10. Grammatika – til gap qurilishini o'rganuvchi soha sifatida. Morfologiya va sintaksis.

11. Grammatik ma'noni ifodalovchi vositalar.

12. Fonema nazariyasi tarixidan. Fonemalar haqida turli fonologik maktab vakillarining fikrlari (N.S. Trubetskoy, L.V. Shcherba qarashlarini o'rganish).

13. "Umumiy tilshunoslik" kursining asosiy masalalari.

14. O'rta asrlar Sharq va yevropa tilshunosligi.

15. Qiyosiy-tarixiy tilshunoslikning vujudga kelishi va rivojlanishi.

16. Yosh grammatikachilar maktabining yutuqlari va kamchiliklari.

17. F.de Sossyur ta'limoti va strukturalizm.

18. Neolingvistika.

19. Praga lingvistik maktabi ta'limotida fonologiyaning o'rni.

20. Glossematika maktabi ta'limoti.

21. Amerika deskriptiv lingvistikasi.

22. Psixolingvistika – til va tafakkur birligini yorituvchi soha sifatida.

www. literature.uz
 www. genhis philol.ru.
<http://en.wikipedia.org/wiki/Structuralism>.
<http://www.brocku.ca/english/courses/4F70/struct.html>.

23. Tilshunoslik fanining zamonaviy tahlil usullari.

Izoh: Mustaqil o'zlashtiriladigan mavzilar bo'yicha talabalar tomonidan referatlar tayyorlash va uni taqdimot qilish tavsiya etiladi.

Fan yuzasidan kurs ishi yozish rejalashtirilmagan.

VII. Asosiy va qo'shimcha o'quv adabiyotlar hamda axborot manbalari

Asosiy adabiyotlar

1. Irisqulov I. Tilshunoslikka kirish. -Toshkent, 2009.
2. Rasulov R. Umumiy tilshunoslik. -Toshkent, 2013.
3. I.Yo'ldoshev va b. Tilshunoslik asoslari. -Toshkent, 2013. 307-b.
4. Xolmanova Z. Tilshunoslikka kirish. -Toshkent, 2007.
5. Borbala Richter. First steps in theoretical and applied linguistics. -Budapest, 2006. - B.17

Qo'shimcha adabiyotlar

1. Каримов И.А. Юсак маънавият – енгилмас куч. – Тошкент: Маънавият, 2008.
2. Мирзиёев Ш.М. Эркин ва фаровон демократик Ўзбекистон давлатини биргаликда барпо этамиз. – Тошкент: Ўзбекистон, 2016.
3. Мирзиёев Ш.М. Бунок келажакимизни мард ва олижаноб халкимиз билан бирга кураимиз. – Тошкент: Ўзбекистон, 2017.
4. Мирзиёев Ш.М. Конун устуворлиги ва инсон манфаатларини таъминлаш – юрт тараққиёти ва халқ фаровонлигининг гарови. – Тошкент: Ўзбекистон, 2017.
5. Ўзбекистон Республикаси Президентининг “Ўзбекистон Республикасини янада ривожлантириш бўйича Харакатлар стратегияси” тўғрисидаги Фармони (Халқ сўзи. 2017 йил, 8 февраль).
6. Ўзбекистон Республикаси Президентининг қарори “Олий таълим тизимини янада ривожлантириш чора – тадбирлари” тўғрисида (Халқ сўзи 2017 йил, 21 апрель)
7. Abduazizov A. Tilshunoslik nazariyasiga kirish. -Toshkent, 2010.
8. Абдуазизов А., Шереметова А. Общее языкознание. - Тошкент, 2004.
9. Bushuy A.M., Safarov Sh. Til qurilishi: tahlil metodlari va metodologiyasi. - Toshkent: Fan, 2007.
10. Nurmonov A. Struktur tilshunoslik: ildizlari va yo'nalishlari. - Andijon, 2006.
11. Rahmatullaev Sh. Sistem tilshunoslik asoslari. -Toshkent, 2007.
12. Peter T. Daniels. (2001) Writing and Language. In The Handbook of Linguistics. Edited by Amoff, M., Rees-Miller, J. P.65-68.